

RODA DE PREMSA PER A LA PRESENTACIÓ DE LA SEGONA EDICIÓ DEL *Diccionari de la llengua catalana* DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

Joan MARTÍ I CASTELL*

Dilluns 26 de març de 2007

Institut d'Estudis Catalans

Sala Pere Coromines

11,30 h

En tant que president de la Secció Filològica, els indicaré algunes característiques generals de la nova edició del *Diccionari de la llengua catalana*.

Remarco en primer lloc la voluntat que el *Diccionari de la llengua catalana* de l'Institut partís essencialment, des de la primera edició, del canemàs lèxic que ens va llegar Pompeu Fabra.

Respecte a la primera edició del *Diccionari de la llengua catalana*, aquesta segona n'ha ampliat el repertori; ha prescindit de formes obsoletes; ha modificat definicions i ha aplicat criteris metodològics que la lexicologia avui recomana. Així, conté 2.422 articles més; 343 subentrades més i 12.460 accepcions més.

Hi hem tingut en compte les transformacions en la percepció, comprensió i explicació de la realitat universal: els valors ètics, morals i ideològics nous; l'organització de la vida social, política, econòmica.

Hem mantingut l'harmonia entre tradició i innovació.

És un diccionari neutral ideològicament.

Els aspectes ideològics han estat tinguts especialment en compte, conscients, però, que la neutralitat total en la llengua és impossible.

La incidència de noves religions ha aconsellat d'introduir-hi formes com *aiatol·là, alcorà, talibà*, etcètera.

En aquest mateix àmbit *heretgia*, per exemple, que s'havia definit 'doctrina contrària als dogmes de l'Església', ara es matisa així 'Doctrina que l'Església considera contrària als seus dogmes...'

S'ha afinat especialment en el tractament igualitari de les persones, al marge del sexe. Sobretot a través de la generalització en la seva referència. Per exemple, *violació*, que en una de les accepcions s'havia definit 'acte carnal amb una persona, especialment una dona, comès en contra de la seva voluntat', ara es defineix genèricament 'Acte carnal amb una persona comès contra la seva voluntat.'

Mantenim tanmateix el sentit d'*home* 'individu de l'espècie humana', tal com perdura en la majoria de llengües.

És un diccionari normatiu.

No descriptiu. No hi és, doncs, tot, ni ho hem pretès. Algú no hi trobarà tal o tal forma que usa habitualment i que té tota la legitimitat en el català, perquè expressament hem evitat l'intent d'exhaustió.

És un diccionari posat al dia, mitjançant la revisió i la correcció.

Hem tingut en compte, sense discriminació, els suggeriments que els qui s'han servit de la primera edició ens han fet arribar: hem estudiat tots els 67.566 articles de la primera edició i hi hem aplicat les modificacions pertinents.

L'Institut ha inventariat unes 11.500 propostes de modificacions, una part important de les quals afecten el lèxic d'especialitat i entorn de 7.000, al lèxic comú. Més de la meitat han donat lloc a algun tipus de rectificació.

Som conscients que hi haurà qui trobarà a faltar algun canvi més o qui trobarà que alguns canvis no calien. Pompeu Fabra ja va advertir que ningú no és capaç de fer un diccionari o una gramàtica que complagui tothom i que aquesta consideració hauria de portar a depositar actituds d'intransigència per part de ningú.

És un diccionari que ha valorat molt la informació pràctica per als usuaris.

Subratllo solament que aquesta edició té 6.234 exemples més que l'anterior. No és gens habitual que els diccionaris normatius en presentin tants, perquè és una tasca molt complexa. Però la il·lustració concreta de l'ús de les paraules a la frase és de gran utilitat. De vegades allò que el parlant necessita aclarir no és tant el significat d'una paraula, sinó com funciona en el text.

És el diccionari de tots els catalanoparlants, siguin del territori que siguin, que valora igualitàriament la variació dialectal.

En un diccionari no descriptiu, cal filar molt prim en la tria de les formes dialectals: tothom s'hi ha de sentir prou representat, però no pot convertir-se en un diccionari dialectal. Fabra va advertir que en els diccionaris

acadèmics com aquest la llengua unitària literària ha d'estar per damunt de la llengua parlada multiforme. Hi ha noves paraules de tots els territoris; valencianismes: *algorfa* 'golfa', *dèssset*, *díhuit*, *dènou*. Andorranismes: *pítavola* 'papallona', *serenalla* 'sargantana'. Balearismes: *idò*, *perhom* 'per persona', compartit amb l'alguerès.

És un diccionari general, però amb molta informació del lèxic especialitzat.

Sovint la frontera entre el lèxic comú i el d'especialitat desapareix, perquè socialment s'ha generalitzat molt el recurs als tecnicismes. Per això, els diccionaris generals contenen cada vegada més termes especialitzats. Per exemple, el mot *metamorfosi* en el *Diccionari* de Fabra es defineix amb la marca '*en zoologia, canvi de forma...*'; ara hi hem tret '*en zoologia*' i hi diem, simplement, 'canvi de forma...'.
 Una de les tasques més notable i complexa d'aquesta edició ha estat l'ampliació i la definició de la terminologia. Algunes entrades noves són: *internauta, xat, mòdem, web, sommelier, euromíssil, ràfting*.

És un diccionari compacte i plural alhora.

Compacte en la unitat principal que ha de caracteritzar la llengua catalana i en la coherència interna que ha de tenir un corpus lexicogràfic com aquest. Plural perquè hem tingut en compte, no solament la variació lingüística, sinó també les opinions més diverses de tots els qui directament o indirectament hi han volgut contribuir.

És el diccionari acadèmic institucional de la llengua catalana.

Des que es fundà l'any 1911 la Secció Filològica, l'Institut d'Estudis Catalans ha actuat i ha estat reconegut com l'acadèmia de la llengua catalana. El Reial Decret de 1976 ratifica que “*L'àmbit d'actuació de l'Institut d'Estudis Catalans s'estén a les terres de llengua i cultura catalanes.*” Aquest Decret no fa sinó declarar *de iure* allò que ja era *de facto*; no és perquè sí que l'Institut acull en el seu si un nombre molt considerable de representants de tots els territoris de llengua catalana i fins i tot d'especialistes estrangers.

EDiccionari de l'Institut d'Estudis Catalans és, doncs, el diccionari acadèmic, normatiu, de la llengua catalana.

És una obra col·lectiva institucional de la corporació que ha estat reconeguda internacionalment com la que té la funció d'establir, d'actualitzar i de difondre la normativa gramatical i lèxica de la llengua catalana.

Des d'ara mateix la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans és oberta, com ho ha estat sempre, a les observacions que es voldran fer, per tal de millorar encara aquesta nova edició del *Diccionari de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans.

*Joan MARTÍ I CASTELL és president de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans